

BUITEN

5^E JAARGANG N^O. 4

ZATERDAG 28 JANUARI 1911.

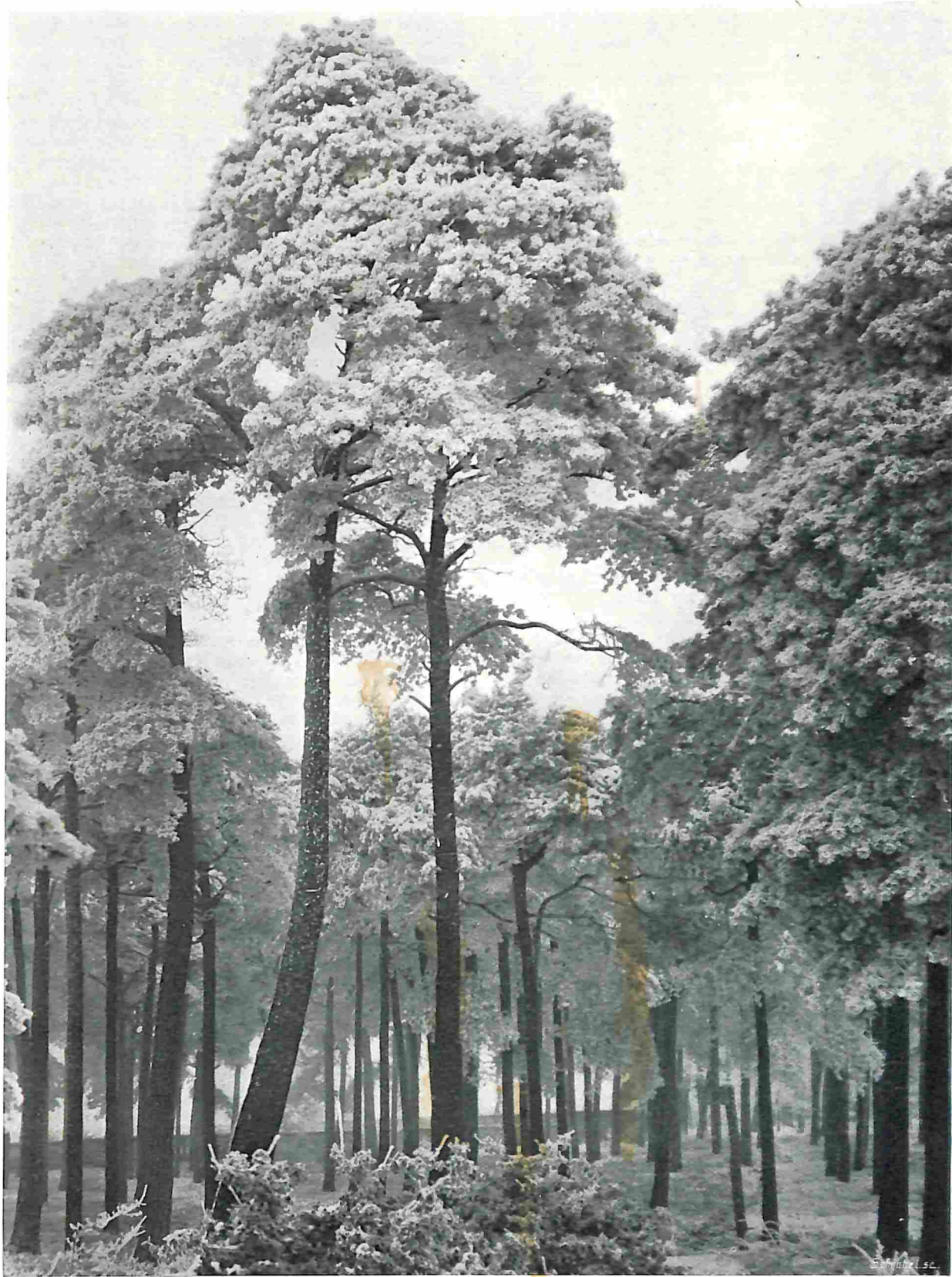

Foto Dinger.

PIJNBOOMEN IN DEN RIJP.

INHOUD:

INDISCHE „THUYNEN”, DOOR S. KALFF	BLZ. 38
'T RIJPT, DOOR WIGMAN, GEÏLLUSTREERD,	BLZ. 37 EN „ 40
VERSNOEIDE BOOMEN, DOOR GEERTRUIDA CARELSEN	„ 41
KONIJNDELVEN, DOOR T., GEÏLLUSTREERD, BLZ. 42 EN	„ 43
REIGERVEEREN ALS SIERAAD, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 43—46
CLOUD-WINGS, DE AREND, DOOR W.	BLZ. 44
GYMKHANA, DOOR J. P. D. LOKHOF, GEÏLLUSTREERD	„ 47
SNEEUW, DOOR B. TH. SANTEN (GEDICHT)	„ 48

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

INDISCHE „THUYNEN”.

OFSCHOON er in den loop der jaren zooveel Indische buitenplaatsen in den omtrek van Batavia werden aangelegd, is van slechts weinige eene goede voorstelling door penseel of graveerstift bewaard gebleven, en slechts van een enkele de plattegrond.

In de eerste jaren na de stichting der stad, welke zich allengs vormde achter het historische, destijds nog vlak aan zee gelegen Kasteel van Batavia, leenden de omstreken zich ook slecht voor den aanleg van buitenplaatsen. Het was daar, gelijk de inboorlingen het uitdrukten, *rimboe*: wildernis. Aan wilde zwijnen, groote slangen, krokodillen en tijgers was daar geen gebrek; een enkele maal werd zelfs een „renoster” of rhinoceros binnen het Kasteel gebracht. Een der grachten van het oude Batavia heette Renostergracht; een andere Kaaimansgracht, een derde Tijgersgracht, en de oorsprong van deze namen was niet ver te zoeken.

De nijvere Chinezen, die hunne groentetuinen en hunne suikermolens buiten de stad aanlegden, waren aan te merken als de pioniers, welke het terrein openden. Doch zij werden dan ook dikwijls het slachtoffer van den sluipenden tijger, en meer nog van de stroopers uit Bantam, die den omtrek van Batavia zoowel ter zee als te land onveilig maakten. Eerst later, toen de toestanden begonnen te bezinken, toen er kleine forten om de hoofdplaats heen werden aangelegd en wegen derwaarts getraceerd, toen er kanalen werden gegraven en gronden in exploitatie gebracht, kwam de nog spaarzame Europeesche bevolking uit de met wallen en poorten omringde stad te voorschijn, en legde in den naasten omtrek hare „thuynen” aan.

Van enkele dier indische hofsteden zijn de afbeeldingen bewaard gebleven o.a. in de oostindische-inktteekeningen, welke de majoor der artillerie Rach, waarschijnlijk op last van den gouverneur-generaal Reinier de Klerck vervaardigde, en waarvan een belangrijk aantal te zien was op de Koloniale Tentoonstelling te Amsterdam van het jaar 1883. Daaronder was ook eene voorstelling van de Klerck's eigen tuin op Molenvliet; van dien van den gouv.-generaal v. d. Parra op Weltevreden, van het „speelhuis” (dat den vaderlandschen tuinkoepel verving) van A. van Hafte aan het strand te Tandjong Priok, een gezicht op het huis „Kormandels Wyk” buiten de Utrechtsche Poort, een ander op de hofstede van W. H. van Ossenbergh aan den weg van Jacatra, enz.

„Zoo oud als de weg van Jacatra” placht men in Indië te zeggen, evenals in Holland: „zoo oud als de weg van Kralingen”. Inderdaad was dit een van de oudste, tevens een van de fraaiste wegen van het oude Batavia, welke naar eene kleine versterking leidde die nog den naam van het vroegere inlandsche rijkje behouden had. „Jacatra olim”, zei Jan Pietersz. Coen, wanneer hij van de door hem gestichte volkplanting sprak. Deze weg was welbeschadwd, en als omzoomd met „thuynen”, waar de

notabelen der stad wanneer de avondkoelte was ingetreden, verpoozing zochten na den arbeid, en werwaarts zij zich per vaartuig of per koets heen lieten brengen.

Zoo aan de vaderlandsche buitenplaatsen de voorrang moest worden toegekend ten aanzien van huiselijkheid en gezelligheid, van kunstzin en architectonische versiering, van zorgvuldig onderhoud en behaaglijken, vaak popperigen aanleg, de indische buitenplaatsen wonnen het van gene wat betreft de ruime afmetingen der huizen en de forsche tropische plantenvormen daaromheen. Er was hier iets meer dan een vaderlandsch theedaaromheen. Er was optrekje, of zelfs dan een buitenplaats aan tuintje met een optrekje, of zelfs dan een buitenplaats aan Vecht of Amstel, wat uitgestrektheid betreft. Er waren perceelen, die ettelijke vierkante mijlen gronds besloegen, nog verbreed door de aanhechting van belendende landerijen, waarop klapper-tuinen werden aangelegd, of die als proefvelden dienden voor de cultuur van koffie, cacao, kapok en dergelijke gewassen. Men vond er op eenigen afstand van de stad buiten de vijf poorten, die de afmetingen eener landelijke onderneming hadden. Sommige aanzienlijken waren er op bedacht zich een lustverblijf aan het zeestrand te stichten; hun buitenplaats kwam rechtstreeks aan de baai van Batavia uit. Zoo deed b.v. de gouverneur-generaal Jeremias v. Riemsdijk, wiens beide eigendommen „Schoonsigt” en „Vijvervreugt” vóór aan den weg van Antjol, achter aan het zeestrand paalden, en die de teekeningen daarvan aan zijne familie te Utrecht zond. Een zijner voorgangers in het bewind, Joannes Camphuis, koos, om nog dichter bij zee te zijn, zijn buitenverblijf op het eilandje Edam, waar hij huis en tuin naar den Japanschen stijl fatsoeneerde (hij was bij herhaling Compagnies opperhoofd in de factorij op Desima geweest) en er behagen sehepte in het bijeenzamelen van zeldzame schelpen en zeegewassen.

Aan den weg van Depok, Angkee, Tangerang, de Maronde, 't Slingerland, enz. lagen nog tal van buitenplaatsen, welke de bewondering opwekten van kroniekschrijvers als Valentijn, van zangers als de Marre. Die oude weg van Jacatra echter, ofschoon op een enkel punt meer ontsierd dan versierd door het schandteeken met den ingemetselden kop van den samenzwerder Pieter Erberkeldt, bleef lang uitmunten door het snover van bloeiende „thuynen” daarlangs. Daaronder de door Johannes Rach afgebeelde hofstede van Willem Hendrik van Ossenbergh, of Ossenbergh, die te voren resident in Bantam was geweest; en later, toen hij tot raad extraordinaris van N.-I. was benoemd, den voordeeligen post had bekleed van gouverneur van Java's N.-O. kust. Uit het groote inkomen aan die waardigheid verbonden, en grootendeels voortspruitende uit de zogenaamde stille winsten, was wel een indische buitenplaats te halen. In 1768 werd v. Ossenbergh als gouvernements-commissaris naar het sultanaat van Bantam gezonden ten einde daar een zoon van den regeerenden vorst te installeren als kroonprins en troonopvolger. Door zijne vroegere betrekking van resident was hij daarvoor de aangewezen man. Hij nam bij die gelegenheid de kans waar om den sultan te herinneren aan zijne verbintenissen tegenover de Comp. in zake de peperleverantie; met dat gevolg, schreef de indische regering naar 't vaderland, „dat de vorst, daartoe de favorabelste belofte gedaan hebbende, die ook heylig tracht na te komen.”

Na afloop van die zending, waardoor de staatkundige invloed van de Comp. aan het hof van Bantam bevestigd werd, en het peperpakhuis te Batavia gevuld, keerde v. Ossenbergh naar zijn „thuyn” aan den weg van Jacatra terug. En zoo hij daar dezelfde voorliefde koesterde van zooveel andere notabelen tot het kweken van sier- en cultuurgewassen, dan verzorgde hij onder de laatsten allicht eenige exemplaren van de aromatische slingerplant, die zooveel profijt gaf in een tijd waarin nog terecht van „peperduur” werd gesproken.

Ook zijn ambtgenoot, de raad van Indië Jan Schreuder, bezat bij dien weg van Jacatra eene buitenplaats, welke voor een groot deel begrensd werd door de kronkelende Groote Rivier (Tji Liwong) en opmerkelijk was als de eenige waarvan nog een plattegrond bestaat. De teekening daarvan bevond zich in de verzameling Bodel Nyenhuis te Leiden. Schreuder was directeur van Suratte geweest, en werd later gouverneur van Ceylon; in 1764 onderteekende hij met zijne ambtgenooten Hartingh, Wilgers, Haksteen en Alting een scherp geschrift, dat eene aanklacht behelste tegen de willekeur en machtsaanmatiging van den gouverneur-generaal P. A. v. d. Parra. Het stuk werd in gesloten couvert aan Heeren Bewindhebbers in 't vaderland gezonden, en had voornamelijk ten doel eene nieuwe Instructie voor de Hooze Regeering in Indië uit te lokken, waardoor dan als vanzelf aan v. d. Parra „de bril op den neus” zou zijn gezet. Het behoeft echter niet; want nog vóór dat het bescheid uit het vaderland er wezen kon, kwam de landvoogd in zijn „thuyn” op Weltevreden te overlijden.

Die van Schreuder was geen van de grootste. De Tji Liwong, welke aan drie zijden om het perceel kronkelde, bepaalde de grootste breedte op 120 M.; de lengte of diepte was ongeveer 270 M. Het woonhuis had volgens Europeesche begrippen aanzienlijke afmetingen: 19 op 24 M. De hoofdingang leidde naar een ruim voorvertrek, waarop links en rechts twee zijkamers uitkwamen. Achter dat voorvertrek en de zijkamers, d. i. over de geheele breedte van het huis, bevond zich een groote langwerpige zaal, 24 M. breed en 7 M. diep. Achter die binnengalerij, waar een halve compagnie infanterie had kunnen exer-

teeren, bevond zich in het midden eene achtergaanderij welke volgens gebruik aan de tuinzijde geheel open was; en links en rechts daarvan twee verhoogde opkamers. Uit die achtergaanderij, waarvan het dak op kolommen steunde, had men toegang tot een terras, en tuin. Het geheele huis, zonder verdieping, was door een breede stoep of verhoogde loopplaats omgeven.

Rechts van het hoofdgebouw bevond zich een rij bijgebouwen: drie groote vertrekken, waarvan het achterste tot keuken diende. Links stond het „speelhuis” aan de rivier gelegen en met een stoep omgeven, van waar men langs een trap in de rivier kon afdalen. Gemeenlijk bestond zoo'n speelhuis uit een op pilaren rustend dak boven een gemetselden vloer, met een balustrade of muurtje tusschen de pilaren en meer dan een ingang. Het was veelal aan het water gebouwd, en in de nabijheid lag gemeend de orembaai, welke hier dezelfde plaats innam als het speeljacht voor de bewoners der buitenplaatsen aan IJ of Amstel.

Tusschen het hoofdgebouw en den openbaren weg lag de voortuin. Een breede allee voerde van den ingang, die van vier steenen pijlers voorzien was, naar het voorterras. De kunstig gesmede en monumentale ijzeren hekken van zoo menige vaderlandsche buitenplaats moesten hier wel ontbreken; noch in het Europeesche Ambachtskwartier, noch in het Chineesche Kamp zou men licht de evenknie vinden van den Nederlandschen „ouvrier-artiste”.

Van het achterterras had men het uitzicht op een zoo M. lange laan, die naar een ander speelhuis aan de rivier voerde; voorts op een uitgestreken hof, door elkander rechthoekig snijdende lanen in nagenoeg vierkante perken verdeeld. Langs de hoofdlaan waren steenen pilaren uitgezet, welke vermoedelijk tuinbeelden droegen. In den voortuin stonden acht van zulke beelden, waarbij men evenwel de gedachte aan klassieke sculptuur wel op zij kon zetten.

In den achtertuin bevond zich een stal voor twaalf paarden, met daaraan grenzend koetshuis. Voorts, te midden van een groot grasveld, een vijver met gemetselde wanden, $7\frac{1}{2}$ bij 6 M., waarin men, b.v. ten behoeve van een verfrisschend bad, met trappen kon afdalen. Midden in dien vijver was nog een siergebouwtje of kiosk opgetrokken. Aan de eene zijde van het grasveld stond een rij steenen gebouwen met een zevental vertrekken, waarschijnlijk ten dienste van de slaven. Voor deze laatste vooral was veel ruimte noodig, want er waren genoeg groot-scheeps opgezette Indische huishoudens waar het aantal slaven, euphemistisch „lyffeigenen” genoemd, het cijfer van honderd verre te boven ging. In die van landvoogden, oud-landvoogden, raden van Indië, enz. waren er wel eens 2 à 300, zoodat de buitenplaats van een Indisch groot heer eenigszins gelek op den kraton van een inlandschen vorst, waar een drom van familieleden en trawanten teerde op den zak van den voedsterheer, wiens staatsie zij moesten helpen verhoogen.

De meest uitvoerige beschrijving eener aanzienlijke Batavia'sche buitenplaats wordt door Johann Wolfgang Heydt gegeven in zijn werk *Schauplatz von Africa und Ost-Indien*; nl. waar hij het lustverblijf van den gouv.-gen. Adriaan Valkenier afschildert.

Deze laatste stamde uit een Amsterdamsch regeeringsgeslacht. De gouverneur-generaal had jaan Heydt, die als korporaal in het leger diende, en van wiens bekwaamheden als teekenaar en bouwkundige hij partij wenschte te trekken, opgedragen eenige schetsen en planteekeningen van zijn „thuyn” te maken. Daarvan trok Heydt weder voor zichzelf partij. Steeds gewoone kopie te houden van al wat er uit zijne handen kwam, vooede hij de duplicaten dier teekeningen bij zijn portefeuille-voorraad, bij de afbeeldingen welke hij gedurende zijn diensttijd op Ceylon vervaardigd had, om er later zijn *Schauplatz* mee te verluchten.

Door zich een lustverblijf aan den Antjolschen weg te stichten, schiep Valkenier zich verscheidenheid van land- en zeegezichten, want zijn perceel besloeg eene aanzienlijke oppervlakte en kwam aan de achterzijde uit op de baai van Batavia. Voor de diepte van het terrein, van den weg af, geeft Heydt ongeveer 228 roeden op. Vóór aan den weg was het afgepaald met een rij pijlers van gebakken steen, staketsel daartusschen; voorts met een „speelhuis” waarin zich de inrijpoort bevond. Wanneer men deze gepasseerd was zag men, afgeperkt door net geschoren heggen, een voorterrein beplant met vruchtboomen en lanen van kanarieboomen. Een rustpunt voor het oog vormden twee tuinbeelden, meer dan levensgrooten figuren van kampioenen met schild en zwaard, staande op sierlijke voetstukken. Het woonhuis lag dieper in, te midden van geboomte. Vóór de deur een trap of drempel halfroond en een paar treden hoog; voorts zes steenen pilaren welke het dak van de voorgalerij ondersteunden. De grond was hier bevloerd met plavuizen; de deur, ouderwetsch van makelij, versierd met verguld lofwerk. Aan weerszijden daarvan bevonden zich twee ramen.

Over de inwendige inrichting van dit huis is de schrijver eenigszins zoo uitvoerig als Jeremias van Riemsdijk, in een brief aan zijn te Leiden studeerenden zoon, dat was ten opzichte van zijn woonhuis op de Tijgersgracht. Alleen verzekert hij: het was hier alles in een klein bestek zoo weelderig en kostbaar ingericht als men dat van de positie des bezitters verwachten kon.

Buiten, op de flanken van het huis, stonden twee vogelhuisen. Ze zouden een sieraad voor menige Europeesche diergaarde geweest zijn, want 't waren gemetselde gebouwen van twee verdiepingen, door gevlochten koperdraad in onderscheidene compartimenten verdeeld. Ze waren bekroond door kleine achthoekige

torens, op de wijze van een lantaarn aangebracht, en eveneens van koperdraad voorzien. In deze ruime voliëres had de landvoogd-ornitholoog zwermen van vogels bijeengebracht; hun aantal wordt met ongeveer drieduizend opgegeven. Uit alle oorden van den Archipel, en ook van de verafgelegene buitenkantoren, van Japan tot de Kaap, waren ze met de schepen der Comp. hier aangebracht, de bontgevederde papegaai der Molukken naast het sierlijke perkoetoet-duifje van Java, de pronkzieke pauw uit de hoogstammige wouden van Sumatra bij den weinig minder pronkzieken argusfazant van Malakka, het zeldzame witte rijstvogeltje in één kooi met het drukke groene parkietje, de praatzieke effen-zwarte beo in tegenstelling met den schitterenden paradijvogel van Nieuw Guinea. Het was er een stage wir-war van dooreenschietende kleuren, een gedurig gezwatel uit veelstammige vogelkelen. Welke vorst in Europa kon zijnen gasten, welke zoölogische tuin zijnen bezoekers zulk een levendig en volledig beeld van de westersche vogelwereld toonen als deze landvoogd dat kon ten aanzien van de tropische?

Bij het woonhuis lag een vierkante vijver met gemetselde beschoeiing en rondom een fraaie balustrade, welke vijver scholen vreemde visschen herbergde. Men kon zich van hunne glanzige kleuren, hunne zonderlinge gedaanten steeds van nabij overtuigen, want zoodra er de een of andere visschen-delicatessen in het water werd geworpen, kwamen ze bij dozijen aanzwemmen. Midden over dezen vijver lag een brug, die naar een tuinhuis of paviljoen leidde dat op gedraaide en in marmerkleur geschilderde pijlers rustte. Het plafond daarvan was evenzoo geschilderd; het gebouwtje had ruimte genoeg om tal van gasten te bevatten, wanneer de avondkoelte het genot verhoogde van een maaltijd buitenshuis. Zag men uit dit open paviljoen of pendoppo naar de zijde van het park, dan opende zich daar een breede laan, met een paar marmerkleurige lantaarnpalen aan den ingang en in 't midden een strook grasveld, welke laan uitliep op een fontein, en daarachter zich weder voortzette. Regelmatig aan weerskanten stonden levende groene piramiden; daartusschen en daarachter allerlei siergewassen, met aloë's, rozemarijnstruiken, enz. De limoen- en oranjeboomen vormden er geheele lanen. Gelijk op vaderlandsche buitenplaatsen was ook hier de bodem bedekt met een gevarieerd plantenklee, in verschillend dessin en kleurschakeering aangelegd; 't scheen wel alsof Valkenier, die in 1714 met den rang van onderkoopman uit zijne vaderstad Amsterdam naar Indië was vertrokken, zich de horticuultuur van een Amsterdamsch „Ruyschenstein” of „Amstelrust” ten voorbeeld had gesteld.

Wat de fontein betreft, in het middelpunt van vier bloemparterres geplaatst, hierop had de Europeesche of Chineesche modelleur zijne kunst eerst recht geoefend. Het middelstuk werd gevormd door de beschilderde zinkfiguren van Adam en Eva onder den paradijsboom, waarboven de waterstraal nog ongeveer dertig voet hoog opsprong. Op de vier hoeken daaromheen waren kleine tritonbeelden aangebracht, die uit hunne attributen het water tegen den boom spotten. Nog verder buitenwaarts verhieven zich op gemetselde postamenten vier kapitale bloemvazen. Het geheel zou eene „deftige vertooning” gemaakt hebben, ware 't niet dat het groepje te klein, te onaanzienlijk zich voordeed bij een dertig voet hoogen waterstraal.

Verderop bevond zich een tweede vischrijke vijver, door vazen en bloemperken omgeven, terwijl de rand van de balustrade daaromheen bestoken was met allerlei „zee-rareiterten”, aan de kusten der Java-zee opgediept. Men zag er versteende zwammen en takken, zeegewassen die nu eens de menschelijke hersenwindingen, en dan weer het menschelijk ingewand nabootsten; andere zoo fijn als gesponnen glas, miniatuurboompjes van bloedrood koraal, de sierlijkste plantenvormen naast de gedrochtelijkste klompen waarop zich, toen ze nog op den bodem der zee rustten, allerlei schelpdieren hadden vastgezet. De luim van den zeegod had hier tal van vormen gewrocht gelijk ze ook op de aardkorst voorkwamen, maar tevens scheen deze onderzeesche scheppingskracht die van de natuur der bergen en dalen te willen overschitteren, zooveel verscheidenheid in vorm en kleur was in deze zeegewassen tentoongespreid.

Achter dezen vijver zag men een berceau van witgeverfd latwerk, waarboven een vergulde valk zweefde. Ook op andere punten was diezelfde figuur aangebracht, wellicht in verband met den naam van Valkenier. Echter kwam de valk niet voor in zijn wapen, gelijk b.v. een jachthoorn in dat van Joan van Hoorn, een haan in dat van Mattheus de Haan, drie mosselen in dat van Jacob Mossel, een zwaard met afgebroken punt of kroon in dat van Hendrik Zwaardcroon, enz. Dan volgden een paar terreinen voor de teelt van moesgroenten, te midden waarvan zich verhieven twee zeer hooge, gegolfde piramiden, van witgeverfd latwerk vervaardigd en eindigend in een vergulden knop waarvan een vlag uitstak. Eerst achter deze moestuinen ontwaarde men de grens van het gansche domein: de zee.

(Wordt vervolgd).

S. KALFF.

RECTIFICATIE.

Onder de illustraties van het artikel Herleving der Spiegelteleskopen, pag. 19, staat: van den Mount Wilson, in plaats van Mount Wilson; het onderschrift der laatste illustratie moet dus luiden: Wolkenzee gezien van Mount Wilson.

Foto Dingev.

WINTER OP ORANJE-NASSAU-OORD.

'T RIJPT.

...Geen takske, geen tuitje,
Geen spinnekopsnet,
Of dik is 't met baarden
En burstels bezet...

GUIDO GEZELLE.

TRijpt nu voor den tweeden keer in 'n paar jaar tijds. Wie van de lezeressen of lezers zou zich niet meer de schoone dagen van 21 tot 26 Januari van het jaar 1908 herinneren? Die dagen, toen alle takjes en halmpjes met rijp bedekt waren, toen de dunste telefoondraden aan-

zwoollen tot kabeltouwen, en diep doorbogen, soms afknapt en boom en struik behangen was met schitterend kant blinkende loovertjes; dien tijd, toen bosch en veld prijkten met hun zwaren last van smetteloos wit, vergeet niemand meer, de meeste menschen dachten er niet aan, dat men zich reeds met spoedig weer zou kunnen verlustigen in die witte wonderwereld.

Een natte, koude mist, 'n nevel, die het lugubere lied van de Genestet o, land van mest en mist...." voor Holland weer eens voor de zooveelste maal bevestigde, had eenige nachten en dagen lang vochtig en zwaar over ons land gehangen.

de menschen in een gedrukt stemming gebracht. Maar laat den tijd niet vooruitloopen.

Het wilde niet meer vriezen in Nederland, mopperden velen, toen er na de natte Kerstmisweek geen vorst kwam; anderen, die waren verre in de minderheden lichtvaardig, en enkele zelfs met genoeg, afstand van de gemakkelijkheden van sneeuw en ijs, terwijl ouden van dagen er met zichtbaar welgevallen verhaalden, dat toen en toen in de Zuiderzee dicht lag, en dat met zware wagens reed van Eindhoven naar Stavoren, of dat de musschen dood vielen uit de huizen, en de menschen in Maasland of April nog doodvroren langs den weg. Na de eerste Januariweek scheen het toch wat op te vriezen, en er kwam zelfs sneeuw vrij veel sneeuw, welke de hongerige vogels naar de woningen der menschen dreef, en de mopperaars in 't ongelijk scheen te stellen die beweren wilden, dat het in Holland geen winter meer kon worden. Maar 't zou nog bewezen worden! In de laatste dagen van de tweede Januariweek was de sneeuw gevallen, en door de vorst bleef

Foto A. Sandijck.

DREEF NABIJ GOES IN WINTERTOOL.

zij vooreerst nog liggen. Hoopvol keken de liefhebbers van schaatsenrijden naar de lucht, tikten op barometers, informeerden bij schippers of andere lui, die 't weten konden, en inspecteerden de thermometers. En 't ging goed, de vorst hield aan, en toen begon het in den nacht van Vrijdag op Zaterdag (13 Januari) te misten, en de dichte nevel, die wellicht donkere wolken verbergde, deed op weinig wintermoois en winterpret hopen. Maar Zaterdagmorgen waren boomen en struiken met een witten rijm overtoegen, en deden al eventjes denken aan de mooie dagen van 1908. Maar er kwam geen zon bij, en 't bleef alles grijs en vaal en mat. Doch den dag daarop, Zondag den vijftienden, was Nederland in den prachtigsten wintertooi, dien de mensch zich denken kan, de ijzel, de rijp, de rijm, hoe je 't noemen wil. 's Morgens lagen de vochtige nevels nog zwaar over het blanke land, maar tegen tien uur begon het op te lichten, en helder goot de winterzon hare stralen uit over de geheele witte wereld, alles als met éen tooverslag veranderend in een schitterend en glinsterend winterlandschap, dat door fraaiheid en schoonheid van vorm en lijn het gevoel voor 't verhevene en machtige der schepping in ons verhoogde. 's Middags droeg het ijs op de uiterwaarden reeds de vlugge schaatsenrijders.

Met z'n beiden gingen we er 's morgens op uit, de bosschen der Veluwe in, om te zien, te genieten en te fotografeeren. Nog was de mist niet opgetrokken, toen we uit de tram stapten, doch het zwakke zonnetje deed alle moeite om het zware gordijn te doordringen. Het was stil in het bosch, doodstil, en iets beklemmends scheen op de heele natuur te rusten, die in winterslaap verzonken lag. Onder de overwelvingen van zware dennen, nog zwaarder door den last, dien zij te torsen hadden, voerde onze weg naar den Bergrand, waar wij de halve Betuwe konden overzien, die zich voor ons uitstreckte in maagdelijke blankheid. Vreemd waren de naalden der sparren verstand, schenen uit marmer gehouwen, en het dichte takkenweefsel der berken scheen dichter en compacter dan in den zomer. Versteend stonden de struiken en heesters in het stugge bevroren en berijpte gras en heidekruid, en alleen het eikenhakhout vertoonde nog bruinoranje van verdorde bladeren, vreemd afstekend tegen al dat wit van sneeuw en ijs. Moeizaam droegen de massieve beukenstammen de gewelven van heel reine blankheid, en machtige ontroering greep ons, menschen, aan bij de beschouwing van die feeërieke schoonheid eener wereld, die onwezenlijk voor ons was.

* * *

Wat is de rijp eigenlijk, en hoe ontstaat zij? Gewone rijp is bevroren dauw, de overgang van waterdamp tot ijs. Wel beschouwd is er onderscheid tusschen rijp en ruwrijm, waar Guido Gezelle dat aardige vers op maakte. De ruwrijp of ruwrijm ontstaat door het bevroren van de fijne waterdruppeltjes, die in den nevel zweven. De bloemen op de ruiten b.v. zijn een gewone rijpvorming, terwijl de oververkoelde waterdruppeltjes bij hunne aanraking met vaste voorwerpen plotseling bevroren. Ook in een karaf heeft menig een deze plotselinge vorming van ijskristallen wel eens gezien. Een derde ijsvorming, die nog meer verschilt dan de vorige twee onderling, is de ijzel, die zich vormt, wanneer de lichamen, waarop regen neerslaat, koud genoeg zijn, om het water dadelijk tot ijs te doen overgaan. IJzel produceert zich vaak op straten en wegen, die daardoor verbazend glad en gevaarlijk worden. Vooral tusschen vorst en dooi komt ijzelvorming voor. Wie er meer van wil weten, leze het interessante artikel er over in Buiten, jaargang 1908, blz. 64—65.

WIGMAN.

Foto Dinger.

LARIX IN RIJP.

VERSNOEIDE BOOMEN.

TANNENBAUM mit grünen Fingern....” Met deze paar woorden karakteriseert Heinrich Heine, in zijn „Harzreise”, de heerlijke, altijdgroene fijnvertwijgde sparren, waaraan de Duitsche bergwouden zulk een groot deel van hun schoonheid en aantrekkelijkheid ontleenen.

Hoe statig rijzen zij omhoog; en met welk een sierlijke bocht hangen de takken neer. En hoe gezellig kleeden zij de omgeving van een of ander huisje, waar zij tegenaan gegroeid zijn, en waar zij af en toe, als „met groene vingers, tegen het venster tikken...”

Met deze mijn bewondering zal bijna iedereen, die eventjes zijn verbeelding laat werken, wel instemmen.

Hoe komt het dan dat zoo velen, die evengoed het voorrecht

Foto Dinger.

LANGS DEN BOSCHKANT.

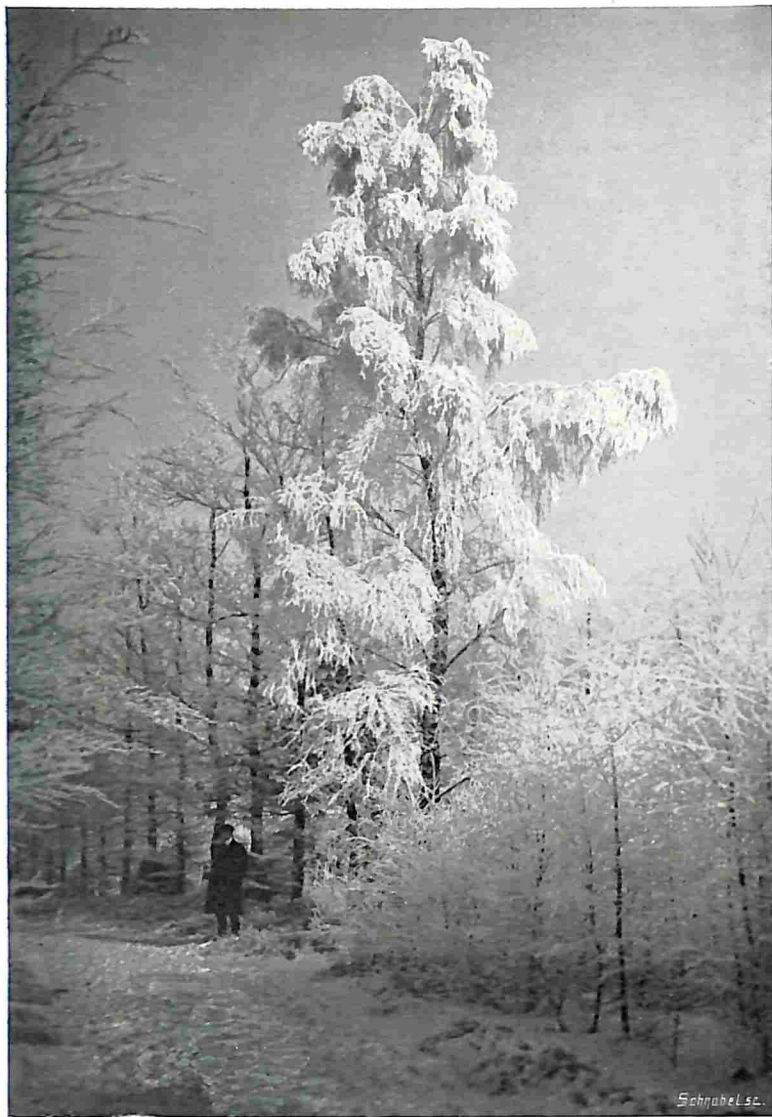

Foto Dinger. EEN BERK VAN FEEËRIEKE SCHOONHEID.

genieten, groenblijvende boomen bij hun huis te hebben, daarvan niet alleen de „vingers”, maar, om bij dit beeld te blijven, ook de „handen” en de „armen” afkappen?

Met sparren gebeurt dat wel niet dikwijls, maar des te meer met sommige andere soorten van naaldhout. Bij voorkeur met Taxus. Die schijnt er speciaal voor geschapen te zijn, om op de erbarmelijke wijzen verminkt te worden, als slaaf van menschelijke willekeur en wansmaak.

„O!” — zei onlangs iemand, toen ik over dit onderwerp sprak — „op de Haarlemsche tentoonstelling, verleden voorjaar, was een heele groep Chantecler-figures uit Taxus gesneden. Dat zult u dan wel het allergergste in dit soort van snoeierij gevonden hebben!”

Och neen, zoo iets vind ik niet het allergergste. Zoodra er bij zoo iets een grap in 't spel is, kan die ten minste als vergoelijking

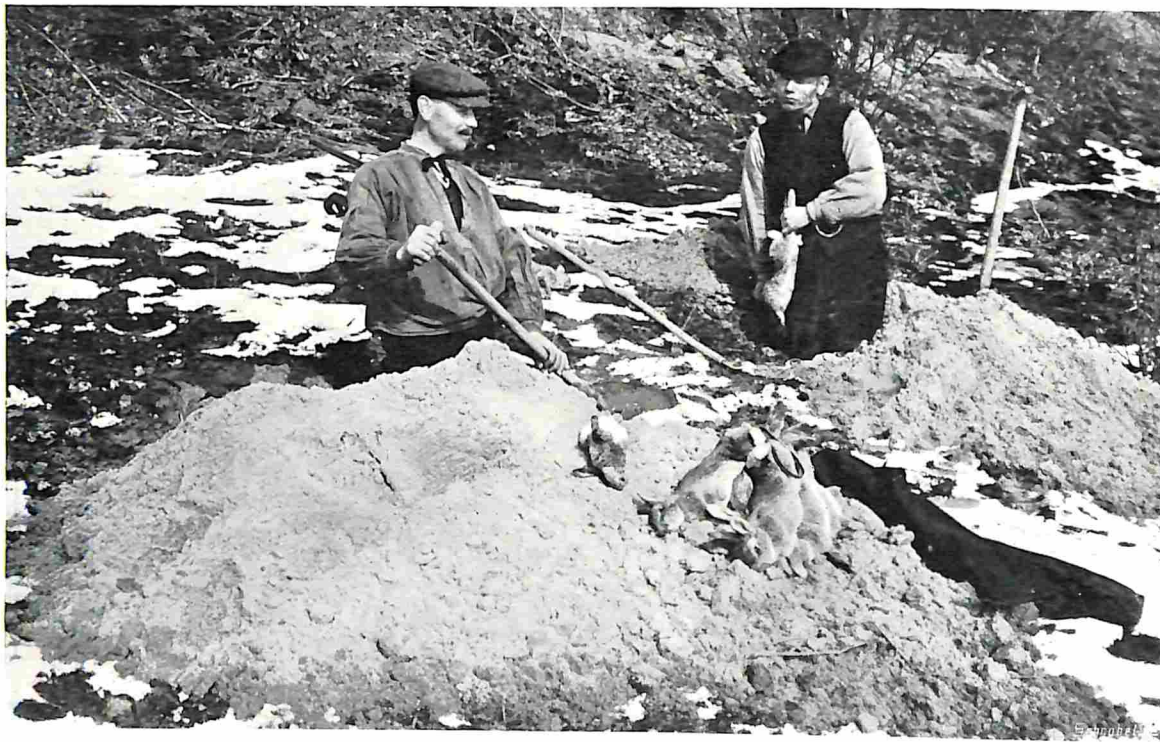

Foto R. Tepe.

KONIJNENDELVERS AAN HET WERK IN DE DUINEN TE VOGELZANG.

dienen. Ook op ander gebied laat men vaak iets, wat anders ergerlijk zou zijn, met een glimlach passeeren, wanneer het door een goede geestigheid gedragen wordt. Die groene Chantecler- een goede geestigheid gedragen wordt. Die groene Chantecler- een goede geestigheid gedragen wordt. Die groene Chantecler- een goede geestigheid gedragen wordt. Deze gold als het meesterstuk van een Zeeuwschen boomkweeker. En toen dien man, sterk anti-revolutionair, eens werd gevraagd, waarom hij tot dit doel niet een staatsman van zijn eigen politieke kleur gekozen had, antwoordde hij in vollen ernst: dat hij daarover lang had nagedacht, maar dat Thorbecke's scherpe trekken zich het best tot dit kunstvak leenden. — Die historie was immers te vermakelijk dan dat iemand er zich boos over zou maken?

Wel echter ben ik somtijds op het punt van boos te worden, wanneer mij, bij ontstentenis van eenige grap of zinrijke bedoeling, rechttoe-rechtaan, zoo'n knutselwerk wordt aangeprezen als iets moois.

Om mooi te zijn, dient een kunstvoorwerp, in de eerste plaats, in harmonie te wezen met zijn materiaal. Ieder beeldhouwer weet dat marmer andere eischen stelt dan hout of metaal; iedere eenigzins artistiek-ontwikkelde behanger zelfs ziet in, dat met zijden stoffen anders dient gewerkt te worden dan met wollen, met gaas anders dan met fluweel.

Als dit geldt van dood materiaal, zou het dan niet in nog veel hogere mate het geval dienen te zijn met de levende grondstof, waarvan hier sprake is?

De meeste tuinbezitters hebben daar eenvoudig nooit over nagedacht. Als de mode meebrengt Taxus en Buxus tot pyramiden, kegels of iets anders te kweken en te snoeien, welnu: dan doet men daaraan mee. In bouwkunst, in kunstnijverheid, op elk gebied gaat dat immers ook zoo: na een paar tientallen van jaren draait de mode heelemaal om, dikwijls van het ééne uiterste naar het andere . . .

Zeker, de kunstgeschiedenis toont aan, dat in de architectuur, en in de daarmee samenhangende meubel-industrie, de „smaak” driemaal in een eeuw, zegge telkens als er weer een nieuw geslacht volwassen is geworden, wisselt. En aan die wisselingen onderwerpt zich dan de groote meerderheid der menschen, zoover hunne middelen dat toelaten. Het doode materiaal laat in het eindeloze met zich sollen, eer het weigert zich naar menschelijke invallen en grillen te schikken. De menschelijke geest scheidt er behagen in, dit in telkens nieuwe vormen te beproeven, en heeft daartoe volkomen recht, juist omdat het materiaal, in dooden toestand, geen eigenlijk karakter meer heeft.

Maar het levende materiaal heeft wel karakter. En als wij het in de natuur bewonderen, is het juist dit karaktervolle — de groei-kracht en de gratie, — die wij er, meestal onbewust, in liefhebben. Is het dan niet jammer — en, uit een aesthetisch oogpunt gesproken, zonde, — dat men zich door een gedachteloze mode laat meeslepen om die gratie en die groei-kracht te negeren?

Omdat tegenwoordig rechthoekige, witgeverfde tuinmeubeltjes aan de orde van den dag zijn, worden door sommige kweekers boompjes gefabriceerd in zuiver vierkanten pyramidevorm. Is dit niet het paard achter den wagen spannen? Representeren deze malle dingen niet een der sterkste voorbeelden van ondoordachte onderwerping van levende aan doode grondstof?

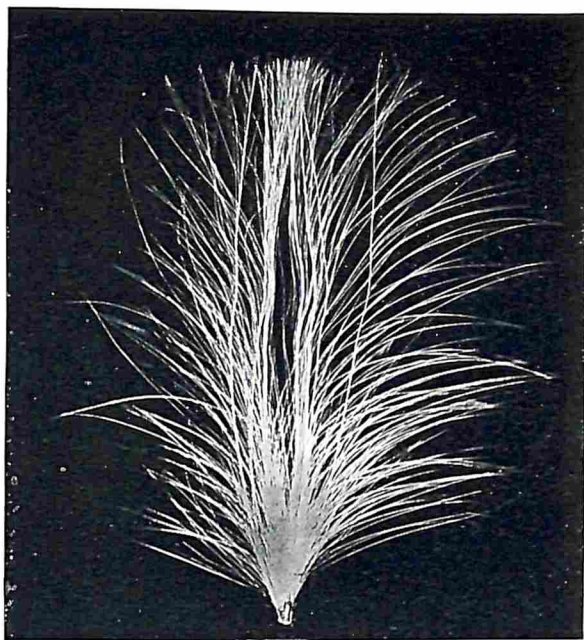
Een ander merkwaardig voorbeeld leveren de laurier- en oranjeboomen, tot heele en halve bollen of in bijenkorf-fatsoen gesnoeid. Het oog van het publiek — ook van artistiek ontwikkelde menschen! — is daaraan zóó gewend, dat haast niemand zich rekenschap geeft van den natuurlijken groei dezer boomsoorten. Zij zijn, eeuwen geleden, uit Italië in dit model tot ons overgekomen; en nu weet men niet anders, of het hoort zoo, dat zij altijd weer zoo worden gekweekt. Springt er eens een uit den band, door zijne takken uit te spreiden, dan acht men dit verwaarloozing en haast zich, de „fout” te herstellen.

Vergun mij, de zaak eens even aldus om te keeren. De zin voor wat wij thans natuurschoon noemen, is betrekkelijk jong; het Italië der Renaissance, waaraan wij die oranjeboom-traditie ontleenen, had daarvoor nog betrekkelijk weinig oog; wordt het niet hoog tijd dat wij, op dit stuk meer ontwikkeld, daar eindelijk eens verandering in brengen? Is er geen aanleiding om datgene wat wij, ondersteund door moderne natuurstudie, in de schoonheid der vegetatieve natuur zien en waardeeren, ook wat trouwer in de praktijk onzer tuinen om te zetten?

Als men in een kwekerij rondwandelt, en den eigenaar vraagt, of hij al die ronde en vierkante torenspsjes, en verdere willekeurige figuren, eigenlijk mooi vindt, dan zal hij in den regel een be-

paald antwoord ontwijken. Men kan dan begrijpen dat 'smans persoonlijke smaak hierbij weinig in aanmerking komt. Zaken zijn zaken; en wie eenmaal een handelsbedrijf heeft, dient voor de markt te werken. En dan hoort men soms ter loops: dat dit artikel vooral aftrek heeft in Engeland; en dat het hier in Nederland weer veel meer gevraagd wordt, sinds de Engelsche tuinkunstmode het voorschrijft.

Hier stel ik nu onzen lezers voor, een groot onderscheid te maken. Als de Engelsche markt zulke versnoeide kweekproducten vraagt, en goed betaalt, is het den Nederlandschen kweekers niet kwalijk te nemen, dat zij ze produceeren. Iets anders is het, of Nederlandsche tuinbezitters niet waardiger zouden doen, zich een eigen smaak te vormen, die boven zulk geknoei staat. Wat hebben wij ons door vreemde natiën, hetzij door Engelschen, Hottentotten of Patagoniërs de wet te laten stellen? Als Engelschen niet inzien dat het levende materiaal recht heeft op een behandeling in harmonie met zijn natuurlijke schoonheid, laat ons kleine land daartoe dan den

HET WITTE INSIGNE VAN WREEDHEID.

toon aangeven in de
GEERTRUIDA CARELSEN.

KONIJNENDELVEN.

HET delven naar konijnen doet men hoofdzakelijk in onze duinen en wel voornamelijk daar, waar overbevolking onder deze huppelaars is, en waar zij belangrijke schade aan de verschillende houtgewassen kunnen doen.

Zoowel jonge als oude konijnen worden dan uit de hollen gehaald, hetgeen gewoonlijk in de maanden Januari, Februari en Maart plaats heeft. In hollen waarin vermoed wordt, dat zich konijnen ophouden, wordt met een langen stok gepeild. Bevindt zich na de peiling haar of liever konijnenwol aan de punt, dan is dit een teeken dat het hol bewoond is. Ook gaat men dikwijls af op de lucht, die aan den stok is waar te nemen.

Heeft men nu het hol zoover opgegraven dat langs eene rechte lijn het uiteinde van het hol te bereiken is, dan worden met een aan een langen stok bevestigden haak de zich in het hol bevindende konijnen naar boven gehaald en onmiddellijk, gewoonlijk door een slag in den nek, gedood of genekt, zooals de konijnendelvers plegen te zeggen. Ook worden de nesten, „wentels” genoemd, der wilde konijnen opgespoord en daaruit de slechts enkele uren oude, nog blinde jonge diertjes te voorschijn gehaald en gedood. T.

Reigerveeren als Sieraad

OF DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER.

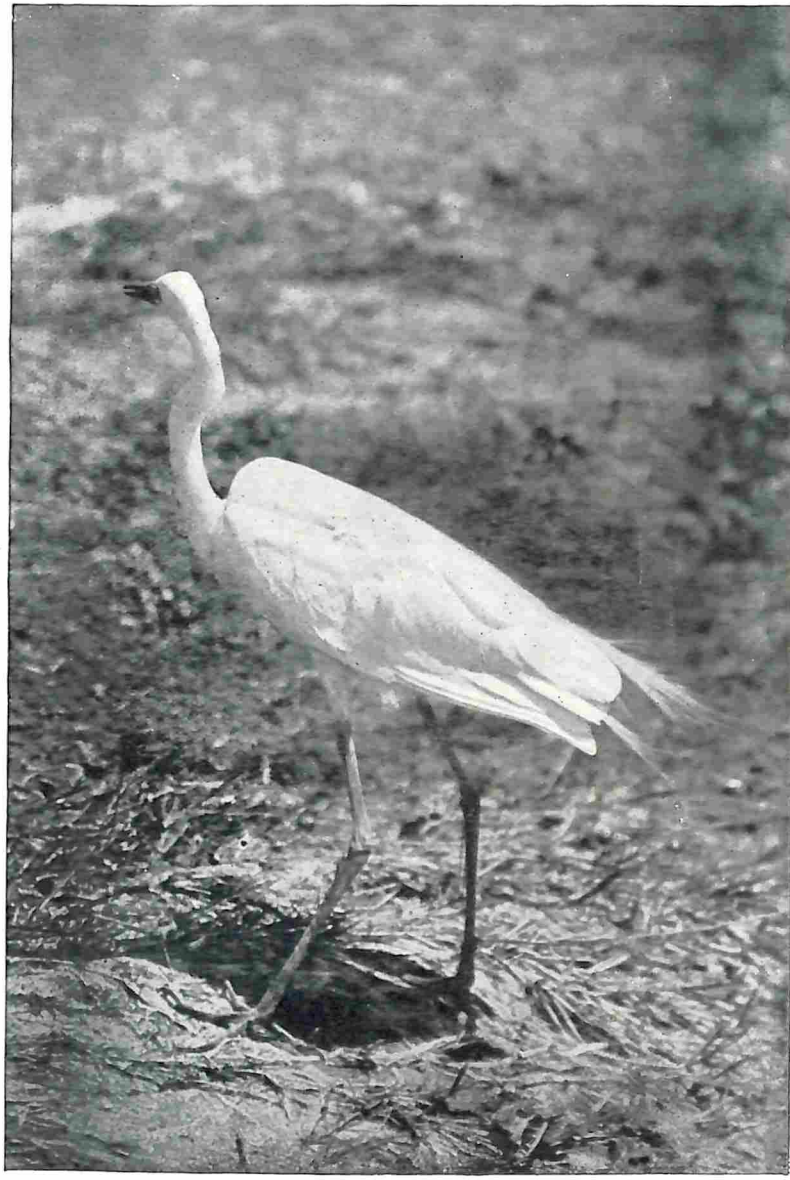
Door de Sophia vereeniging tot bescherming van dieren te Amsterdam werd ons eene circulaire toegezonden welke de hierbij afgedrukte zeven afbeeldingen van de Geschiedenis van den Reiger bevatte. Ons bleek dat die afkomstig waren van de Royal Society for the Protection of Birds, Londen, en hebben wij ons onmiddellijk tot deze vereeniging gewend

om deze treffende „Bilder ohne Worte” ook in ons blad te kunnen afdrukken. Het komt ons voor dat niet genoeg de aandacht gevestigd kan worden op verschillende vormen van wreedheid welke veroorzaakt worden door menschen die daar niet het minste begrip van hebben. Moge de dames op den langen duur tot het begrip komen dat zij zich best tooien kunnen ook zonder dat de eene of andere afschuwelijke wreedheid noodig is en eraan voorafgaat.

De foto's zijn naar het leven genomen door den heer A. H. E. Mattingly, lid van den Australischen Vogelbond. Hij bezocht een reigerkolonie in de Riverina (N.Z.W.), met het plan, een foto te maken van een reiger op het oogenblik dat zij haar jongen voedt. Maar de reigerjagers waren hem voor geweest; de lijken van de vogel-ouders lagen overal op het water of op de drijvende blokken hout verspreid; de jongen waren dood of stervend in hun nesten of vielen hulpeloos op den grond. Deze tooneelen komen overal voor, waar reigers worden buitgemaakt voor den hoofdtooi van vrouwen.

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER.
I. GEPLUMDE BROEDENDE REIGER.

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER.
II. REIGER, VOEDSEL VOOR ZIJN JONGEN ZOEKENDE

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER. III. EEN SLACHTOFFER VAN DE REIGERJACHT.

CLOUD-WINGS, DE AREND.

KIJK, daar is hij weer, daar is de Oude Witkop, en ontsleest den vischarend zijn prooi!" Snel liep ik uit de kleine *commosie* bij het vuur, op het hooren van Gillie's opgewonden geschreeuw, en voegde mij bij hem, op den oever van de rivier. Een blik over den Caribou-top op de groote baai, waar talrijke witvisschen zwommen, toonde mij een scène, reeds dikwijls gezien, maar toch steeds vol nieuwe bekoring. Ismaquehs, de vischarend, had een grooten visch uit het meer gevangen, en deed zijn best om het nest te bereiken, waar de jongen reeds met ongeduld zijn terugkomst verbeidden. Boven hem zeilde de zeearend, nu eens dalende, om Ismaquehs met een vleugel in het gezicht te slaan, dan weer hem zachtjes beroerende met zijn groote klauwen, als wilde hij zeggen: „Voel je dat, Ismaquehs? Als ik flink toegrijp, zal dat het einde zijn van jou en van je visch erbij. En wat zal er dan van de kleintjes worden, in het nest in den ouden pijnboom? Laat je prooi liever rustig vallen, je kunt wel weer een anderen visch vangen. Laat hem los, zeg ik!"

Tot op dat oogenblik had Cloud-wings den arend alleen in zijn vlucht bemoeijijkt, en duidelijk kon men zien, dat hij hem in 't geheel geen kwaad wilde doen; hij wenschte slechts den visch, dien hij zelf niet in staat was te vangen. Maar plotseling ging hij aanvullenderwijs te werk, want met een hevig vleugelgeruisch draaide hij rondom den armen vischarend als een stormwind. Toen

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER. IV. OUDERLOOZE JONGEN.

bleef hij drijven op zijn breede, zwarte wieken, zijn gele oogen doorboorden den angstigen Ismaquehs tot in de ziel, en zijne klauwen kromden zich tot een doodelijken greep.

Simmo, de Indiaan, die naast mij stond, stamelde: „Cheplahgan wordt nu boos, en Ismaquehs is er geweest binnen een minuut." Maar deze wist juist wanneer op te houden met het gevaarlijke spel. Met een kreet van woede liet hij zijn visch vallen, of liever, wierp hem naar beneden, in de hoop, dat hij in het water terecht zou komen, en zoo ontsnappen. Doch Cloud-Wings was vlugger. Op hetzelfde oogenblik veranderde hij van koers, en schoot naar omlaag. Vroeger had ik hem ook eens zoo zien vallen, en had mijn adem ingehouden bij de groote snelheid, maar thans had vallen geen nut, daar de visch grooter snelheid had dan zijn vervolger. Toen de koning der lucht zag, dat de prooi hem nog zou ontgaan, sloeg hij met een machtigen zwaai zijn groote vleugels uit, schoot met een geweldige vaart naar beneden, en had het geluk den visch nog juist aan de opper-

vlaakte van het water te grijpen. Daarop rees hij weer in een grooten boog op, en statig vliegende, zooals slechts een koning doet, droeg hij den buit naar zijn eigen kleintjes, ver weg in de bergen.

Weken te voren had ik kennis gemaakt met den Ouden Witkop, zooals Gillie hem noemde. Dat was geweest op de Madawaska. Wij roeiden deze rivier op, op onzen weg naar de wildernis, toen een luid geschreeuw en het bang-bang van een geweer vlak bij klonk. In een begroeide bocht stond een man met een nog rookend geweer, en een jongen, die, tot het middel in de rivier staande, er over trachtte te komen. Op den anderen oever rende een zwart schaap half dol heen en weer, klaaglijk blatende. „Hij heeft een lam meegenomen, hij heeft een lam gestolen!" schreeuwde de jongen, wijzende op 'n grooten zeearend, den Ouden Witkop, een prachtige vogel, statig rijzende boven de boomtoppen. Instinctmatig greep ik het zware geweer, dat Gillie mij in de hand gaf en sprong uit de cano op den wal, want voor een zuiver schot is vaste grond noodig. Hoewel de afstand niet gering te noemen was, scheen het schot mij toch niet moeilijk toe, want Cloud-Wings had een vrij zware vracht te dragen, en kwam slechts langzaam vooruit. Een seconde na het schot zagen wij hem stilstaan in de lucht, daarop dwarrelden langzaam twee groote witte veeren naar beneden, en toen hij zich omdraaide, zagen wij duidelijk, dat er een stuk uit zijn staart miste. En dat was het teeken, waaraan wij den ouden arend later steeds weer herkenden.

Nu waren wij bijna tachtig mijlen van die plaats verwijderd, maar dat waren er nauwelijks tien in een rechte lijn over de bergen, wijl de rivieren en meren, die wij volgden, zóó draaiden en kronkelden, dat de weg bijna vertienvoudigd werd. Dit geheele, wilde, prachtige landschap was de jachtgrond van den arend.

Waarheen ik mij ook wendde in deze streek, overal zag ik hem, de wateren volgende voor aangespoelde zalm en andere visch, of vliegende hoog in den aether, waar hij drie of vier meren kon overzien, met evenveel eerlijke vischarenden, die hun diner bij elkaar zochten. Ik had den directeur van een museum beloofd, dat ik zou trachten een zeearend voor hem te bemachtigen dien zomer, en voor dat doel vervolgde ik den Ouden Witkop. Maar de jacht was zonder resultaat, en had geen ander nut, dan dat ik vele eigenaardigheden en gewoonten van hem leerde kennen. Hij scheen overal ooren en oogen te hebben, en of ik als een slang door de bosschen kroop, of als een wilde eend in mijn cano over 't water schoot, altijd zag of hoorde hij mij, en was verdwenen, vóór ik tot op schotwijdte genaderd was. Toen trachtte ik hem te vangen. Ik plaatste een tweetal visschen, met een stalen klem

er tusschen, op een ondiepe, modderige plaats in de rivier, welke ik kon zien vanuit mijn tent op de rotsen, een halve mijl verderop. Den volgenden dag hoorde ik een luide kreet van Gillie, die nog nieuwsgieriger was dan ik, en uit mijn tent loopende, zag ik den Ouden Witkop staan op de ondiepe plek, vlak bij de val. Wij sprongen in de cano, en roeiden haastig de rivier op, reeds juichende over onze overwinning op den fieren koning. Toen wij de laatste uitstekende punt, die den Ouden Witkop voor ons verborg, omroeiden, zagen wij hem, nog steeds trekkende aan den visch, en rondom het plassende en spattende water. Ik zal niet gauw zijn houding vergeten, toen hij ons bemerkte: zijn machtige lichaam hoog opgericht, de groote vleugels half open, zijn kop voorover gebogen, de oogleden hoog opgetrokken, en een trotschen blik van vrijheid en wildheid in zijne groote, donkere oogen. Zoo stond hij daar, een prachtige verschijning, totdat wij hem bijna hadden bereikt. Toen rees hij langzaam op voor onze verwonderde blikken, een der visschen medenemende. Den anderen had hij reeds verslonden. Het bleek, dat hij in 't geheel niet in de val geweest was, maar haar zorgvuldig gemedend had.

Na dit incident bezocht hij de moerassige plaatsen niet meer, want een nieuwe ondervinding had hij opgedaan. Hij, de koning van alles wat hij kon zien vanaf den hoogen pijnboom op den bergtop, die tot nu toe steeds de jager was geweest, wist nu wat het beteekende gejaagd te worden. En de vrees daarvoor was te lezen in zijn oogen, en hunne trotsche, overmoedige schittering werd eerst zachter, toen ik er weer in keek, weken later, bij zijn eigen nest in de bergen. — Simmo, mijn Indiaan, deed ook mee aan onze jacht, doch zonder enthousiasme of vertrouwen op een goeden afloop. Hij had op denzelfden arend al een geheel zomer gejaagd, doch zonder enig succes. Een sportman, dien hij als gids diende, had hem twintig dollars geboden voor de huid van den koninklijken vogel, doch de Oude Witkop droeg hem nog steeds, en Simmo voorspelde hem een lang leven en een natuurlijken dood. „Het haalt niets uit, die jacht op den arend,” placht hij te zeggen, „men kan niet dicht genoeg bij hem komen. Hij ziet alles, en wat hij niet ziet, dat hoort hij. Hij voelt het gevaar. Daarom bouwt hij zijn nest ook ver weg, ik weet niet waar”... Cheplahgan, Old Cloud-Wings noemde hij den vogel, waarop hij een seizoen vergeefs gejaagd had. Langzamerhand veranderde ik echter van inzicht. Had ik den zeearend eerst vervolgd om zijn huid, nu deed ik het meer en meer om zooveel mogelijk van hem en zijn leven te leeren kennen. Ik placht zijn doen en laten te bestudeeren vanuit mijn kampplaats bij het groote meer, als hij zachtjes kwam aanzeilen over den Caribou-top, waar hij juist zijn jongen gevoerd had, en geen lust meer gevoelde Ismaquehs den buit afhandig te maken. Hij zette zijn groote vleugels tegen den wind, en steeg op als een vlieger, langzaam, in spiraalvormige bewegingen, al hooger en hooger, zonder de minste inspanning, tot het oog moede werd hem te volgen. En ook vond ik het heerlijk hem te bespieden toen hij daar opsteeg, zoo sterk, zoo vrij, zoo zeker van zich zelf, al hooger en hooger, zonder eenige moeite, zonder krachtsinspanning, en bij iederen nieuwen draai kwamen de Hemelen nader, en breidde de aarde zich verder uit voor zijn scherpe blikken. Nu eens blinken kop en staart als zilver in de zon, dan weer hangt hij zonder eenige beweging gelijk een zwart kruis in den helderen, blauwen Junihemel — daar! hij is opgelost in het azuur, en ik zie hem niet meer. Doch juist als ik mij wil afwenden, verschijnt hij weer, met toegeslagen wieken snel naar beneden vallende; al sneller en sneller gaat hij, al grooter en grooter wordt zijn gestalte, tot ik plotseling opspring en diep ademhaal, alsof ik zelf zoo viel. En juist vóórdat hij zou doodvallen en verpletterd worden op den grond, draait hij om, met half geopende vleugels drijft hij langzaam naar het meer, en vandaar in een wijden boog naar de boomtoppen. Eens toen ik hem weer bewonderde, kwam plotseling de gedachte in mij op, dat woud en rivier niet volmaakt, niet compleet zouden zijn, zonder den ouden Cloud-Wings. De gedachte hieraan redde zijn leven op den laatsten keer, dat ik jacht op hem maakte.

Het was juist nadat wij het groote meer bereikt hadden, dat ik hem den vischarend zijn prooi zag ontrooven. Na veel zoeken en bespieden vond ik een dicht boschje bij de plaats, waar de Oude Witkop vaak rustte. Op den hoek van een lager gelegen plek in de rivier bevond zich een groote draaikolk, die veel visch op het land wierp, en daarom had hij deze plek gekozen, waar hij de prooi al wadende kon bemachtigen. Verscheidene dagen legde ik 's avonds visschen op deze plaats, doch telkens werden ze weggehaald door een beer. Toen deed ik het 's morgens in

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER.
V. SCHREEUWEND OM VOEDSEL.

de vroege, en vóór den middag had Cheplahgan ze al gevonden. Hij kwam recht op zijn doel af, mijlen ver moest hij den buit al opgemerkt hebben, en onwillekeurig vroeg ik mij af, welk zesde zintuig hem leidde, want gezicht en reuk schenen hier buiten alle beschouwing te blijven. Den volgenden dag kwam hij weer. Toen zocht ik de beste visch bijeen, en verschool mij zelf met mijn geweer in de bladeren van de dichte struiken. Na uren wachten kwam hij ten slotte; met een heftig vleugelgeruisch schoot hij boven van de boomtoppen neer. Toen hij zich dichtbij mij neerzette, spreidde hij zijn witten staart uit, zoodat ik duidelijk het gat zag, dat mijn kogel eenige weken te voren gemaakt had. Daar stond hij een oogenblik rechtop; kop, hals en staart blin-

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER. VI. HALF DOOD VAN HONGER.

DE GESCHIEDENIS VAN DEN REIGER. VII. DE LAATSTE SNIK.

kend wit, de donkere veeren van zijn lichaam glanzend in den zonnenschijn. Langzaam draaide hij zijn zwaren kop links en rechts, zijn scherpe oogen knippend, alsof hij wilde zeggen: „Ziet hier, een koning!” tot Chigwooltz, den kikvorsch, en Tookhees, de boschmuis, en tot ander klein gedierte, dat onder de strookjes leefde, en dat zou kunnen zien hoe hij zich, erg onkoninklijk, te goed ging doen aan doode prooi. Toen stapte hij naar beneden, pakte een visch, en verslond hem gretig. Tweemaal hief ik mijn geweer op, om hem te schieten, en tweemaal hield de gedachte, dat ik hem niet mocht scheiden van de wildernis, waarvan hij de grootste visschen in zijn klauwen nam, en statig weg zeilde naar het Westen, was alle lust hem te dooden, vergaan. Want er schenen kleine Cloud-Wings's te zijn, die ik ook moest vinden en bespieden. Nu jaagde ik nog vlijtiger op den Ouden Witkop, doch zonder geweer. En een vreemde wensch, Oudvan ik mij geen rekenschap kon geven, kwam in mij op: dit wilde schepsel van wolken en bergen eens aan te raken, hij, nog door geen profane menschenhand beroerd. Den volgenden dag reeds kwam mijn wensch in vervulling. Er waren dichte boschjes bij het eene einde van den ouden stomp, waarop de arend placht te zitten. Hierin sneed ik een soort van tunnel met mijn jachtmes, zorg dragende, dat de toppen der struiken mij goed bedekten. Toen verschool ik mij er in, een goede twee uur vóór de vroegste komst van den Ouden Witkop. Ik had zeer weinige gemakken in mijn schuilhoek, en dacht er over na, hoe lang 's menschen geduldfeer, toen vleugelgeruisch en het gekrabbel van klauwen mij opschrikten uit mijn overpeinzing. Daar stond hij, op armlengte afstand, zijn kop onrustig heen en weer bewegende. De zon scheen op zijn haren, en wild schitterden de groote oogen. Nooit te voren had hij mij zoo groot, zoo sterk, zoo prachtig toegeschenen, en mijn hart sloeg luider bij de gedachte, dat dit nu de vogel van ons wapen was. Maar ik had weinig tijd voor denken, want Cheplahgan was zeer onrustig. Een of andere goede genius scheen hem te waarschuwen voor een gevaar, dat hij niet kon zien. Op het oogenblik was zijn kop van mij afgewend, en ik strekte voorzichtig den arm uit. Ternaauwernood één blad bewoog door deze beweging, toch draaide hij plotseling om, en dook ineen voor een sprong; zijn oogen boorden in de mijne met een intensiteit, die ik nauwelijks kon doorstaan. Misschien vergiste ik mij, maar in dat korte oogenblik scheen de harde, strenge uitdrukking in zijn oogen te verzachten door vrees, toen hij mij herkende als het eenige wezen in de wildernis, dat hem durfde jagen, hem, den koning. Mijn hand beroerde hem zacht den schouder, toen schoot hij als een pijl in de lucht, en cirkelde weldra boven de boomtoppen, nog steeds kijkende naar den man, zich verwonderende op welke wijze hij in mijn macht was gekomen. Rechtop staande, en naar hem kijkende, toen hij verweg zweefde, dacht ik: „Ik deed het, Cheplahgan, ik deed het oude Cloud-Wings. En ik had je kunnen neerschieten, en roem inoogsten, en je meenemen naar het kamp, maar ik vond het beter je vrij te laten. Dat is beter dan je te dooden. En nu zal ik ook je jongen vinden, en ook die aanraken!”

Verscheidene dagen had ik de vlucht van den Ouden Witkop bespied, en had uitgemaakt, dat het nest ergens moest liggen ten Noord-Westen van het groote meer. Daarheen begaf ik mij op een namiddag, en na eenigen tijd bemerkte ik een jong arend, niet Cheplahgan, maar waarschijnlijk zijn wijfje. Met voedsel in den snavel vloog zij naar een kloof, en toen ik daar

heen ging den volgenden morgen, wees de Oude Witkop mij zelf den weg. Ik zat aan den voet van de kloof, toen ik hem in de verte zag komen. Onmiddellijk verborg ik mij achter eenige boschjes. Hij kwam zeer dicht aan mij voorbij, en met mijn oogen volgende, zag ik hem neerstrijken op een uitstekenden rand, dicht bij den top. Juist onder hem, in een boom, groeiende uit een rotsspleet, was een donkere massa, het nest, met den grooten wijfjesarend er op, voedende de jongen. Beide vogels vlogen geruischloos weg, toen ik naderbij kwam, maar kwamen spoedig terug, en streken over en langs en achter mij heen, toen ik het nest door mijn binocle bekeek.

Voorzichtigheid was hier dus overbodig. Beiden schenen instinctmatig te weten, waarvoor ik kwam, en dat het lot der jongen in mijn hand lag, indien de rots te beklimmen was. Driehonderd voet tegen de helling op te klimmen, was geen kleinigheid. Gelukkig was de rots sterk verweerd en vol spleten, zoodat ik overal vasten steun had, en ten over-

vloede groeiden er vele boschjes en struiken tegen. Naarmate ik hooger kwam, kringden de arenden al lager, en het dreigend geklap hunner wieken werd al duidelijker. Zij schenen flinker en doortastender te worden, naarmate mijn toestand gevaarlijker werd, en de boomtoppen beneden voor mijn oog onduidelijker werden. Ik had een goeden revolver in den zak, om in tijd van nood te gebruiken, maar wanneer de groote vogels mij in ernst hadden aangevallen, zou het er slecht voor mij hebben uitgezien, want niet zelden had ik beide handen noodig om mij vast te houden, aldus de arenden vrij latende, mij van boven en van beneden te attakeeren. Ik denk, dat wanneer ik angst getoond had, of geschreeuwd, of getracht had hen weg te jagen, ze op mij waren losgestormd als furies. Ik kon het lezen in hun trotsche, koude oogen, toen ik naar boven keek. Doch de gedachte aan den tijd, toen ik op hem jaagde, en in 't bijzonder de gedachte aan den tijd, toen ik mijn hand op zijn koninklijken schouder legde, kwelde den Ouden Witkop, en beangstigde hem. Zoo kwam ik langzaam vooruit, schijnbaar niets gevende om de beide roofvogels, en bereikte den voet van den boom, waarin het nest zich bevond. Deze was gemakkelijk te beklimmen, maar het nest vulde den geheelen top, en ik kon geen plaats vinden, vanwaar ik de jongen kon zien, zonder het nest stuk te maken. En dat deed ik liever niet, want ik twijfelde zeer, of de moeder zoo iets zou toelaten. Vele malen scheen zij op het punt op mij neer te strijken, en mijn hoofd en hals met haar scherpe klauwen te bewerken, maar steeds schoot zij weer weg als ik plotseling opkeek, en de Oude Witkop, schoot het teek van een kogel scherp afteekenend de blauwe lucht, zweefde tusschen ons in, en scheen te willen zeggen: „Wacht, wacht, ik weet het niet... maar hij kan ons dooden, als hij wil — en de kleintjes zijn in zijn macht!” Nu was hij dichterbij dan ooit, en zijn angst scheen te minderen. Maar zoo ook zijn trotschheid. — Boven het nest stak een groot rotsblok uit, waarop Cheplahgan zat, toen ik hem ontdekte. Twintig voet moest ik nog klimmen, om dat te bereiken. Bijna in mijn bereik lag het nest, met twee donkere jonge arenden er in, rustende op takjes en gras. Nog bekeek ik de jongen, en trachtte uit te maken welke dieren hen tot voedsel gestrekt hadden, toen er iets vreemds gebeurde.

De beide ouden hadden mij gevolgd op het laatste gedeelte van mijn tocht. En nu, terwijl ik vlak boven hun heiligdom zat, vloog de groote moeder plotseling naar het nest, en bedekte de jongen met haar vleugels, alsof zij er mij zelfs geen blik op gunde. Maar de Oude Witkop, cirkelde nog steeds boven mijn hoofd. Lager kwam hij, al lager, totdat hij met een gevoel van durf zijn vleugels dicht sloeg, en naast mij op de rots ging zitten, binnen tien voet afstand. Hij keerde zich om en keek mij aan. „Zie,” scheen hij te zeggen, „wij zijn in elkanders bereik. Eens hebt ge mij aangeraakt, ik weet niet hoe, en waarom; hier ben ik nu, om aan te raken of te dooden, zooals ge wilt, maar spaar de kleintjes...” Een oogenblik later zette het wijfje zich op den rand van het nest. En daar zaten wij met ons drieën, allen verwonderd; de jonge arenden beneden, de klippen boven, en driehonderd voet in de laagte de toppen der boomen, die het groote meer omringden. Ik zat zoo stil mogelijk, wat de eenige manier is, om een wild schepsel te kalmeeren, en weldra dacht ik, dat Cheplahgan zijn vrees voor de jongen had afgelegd, doch het zelfde oogenblik, dat ik opstond, was ook hij weer in de lucht, en draaide met zijn wijfje rondom. Een half uurtje later stond ik ben meer, langs een veel gemakkelijker Oostelijke richting, naar het meer, en sloeg de arenden gade, als zij voed-

den, maar nooit krom ik weer naar het nest. Eens, toen ik weer kwam in het kleine boschje, van waaruit ik het nest kon zien, was er één jong uit. Het andere stond op den rand van het nest, en keek vol vrees in den peilloozen afgrond. Zonder eenigen twijfel was zijn flinkere broer uitgevlogen, en had hem alleen achtergelaten; treurig riep hij van tijd tot tijd om voedsel. Zijn heele houding toonde, dat hij bedroefd en hongerig en eenzaam was. Na eenigen tijd verscheen de moeder boven de bergtoppen, met voedsel in de klauwen. Zij streek even op het nest neer, toonde het voedsel aan haar kind, en vloog er weer mede weg, haar jongste op haar eigen manier beduidende, dat hij slechts te volgen had, om het te verkrijgen. Hij riep haar luid toe vanuit het nest, sloeg vele malen zijn vleugels uit, maar waagde den beslissenden sprong niet. Toen scharrelde hij weer terug in het nest, stak den kop onder de vleugels, en trachtte te vergeten, dat hij honger had. Een poosje later kwam de oude weer terug, nu zonder voedsel, en trachtte het jong op allerlei wijzen te bewegen, het nest te verlaten. Ten slotte slaagde zij er in, want met de macht der wanhoop sprong hij op, en fladderde naar de rots, waar ik had gelegen, met den Ouden Witkop naast mij. Toen, na de wereld eens goed te hebben opgenomen van zijn nieuwe standplaats, liet hij zich weer in het nest vallen, en bekommerde zich niet meer om zijn moeder, Plotseling, alsof zij het laatste restje geduld verloor, steeg zij boven hem in de lucht. Ik hield mijn adem in, want ik vermoedde, wat er zou gebeuren. De kleine kerel stond op den rand van het nest, en keek naar de huiveringwekkende diepte. Opeens klonk een scherpe kreet achter hem, en met een hoop takken en ander nestmateriaal schoof de oude hem van het nest in de ruimte. Nu fladderde hij in de blauwe lucht. Boven hem, onder hem, en ter zijde bewoog zich de moeder op onvermoeide wiken, en riep zachtjes, dat zij in de nabijheid was. Maar de angst voor de groote diepte, en de verre afstand tot de boomen overweldigde den jongen arend, zijn fladderden werd wilder en woester, hij viel sneller en sneller... Plotseling — meer van angst denk, ik, dan dat zijn krachten hem begaven — sloeg hij over den kop, en duikelde in volle vaart naar beneden. Nu was alles weldra gebeurd. Hij vouwde zijn vleugels dicht, en zou in eenige seconden stuk slaan op de rotsen of de boomtoppen. Toen, gelijk een pijl, schoot de moeder onder hem, zijn hulpeloze pooten raakten hare breede schouders, tusschen de groote vleugels. Hij ging rechtop zitten, rustte een oogenblik, en scheen toen weer moedig en sterk. Daarop zeilde de moeder onder hem uit, en liet hem op eigen wiken drijven. Het was het werk van een oogenblik, en toen ik den jongen vogel terugvond met mijn binocle, zat hij veilig in den top van een pijnboom, en de moeder voedde hem. En daar, staande alleen in de groote wildernis, viel mij plotseling in, wat eens de oude wijze profeet Mozes gezien had, en lang geleden in een ver land geschreven had, waar een andere Cloud-Wings hare jongen geleerd had, onwetend welke oogen haar gadesloegen vanuit een schuilplaats: „Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijne jongen zweeft, zijn vleugels uitbreidt, ze neemt, en draagt ze op zijne vlerken, zoo leidde hem de Heere...”. W.

Vrij naar WILLIAM J. LONG:
Fowls of the Air.

GYMKHANA.

GYMKHANA. Een vreemde klank, zoo ongermaansch. Geen wonder! 't Woord is een kind der tropen. Het stamt uit Indië en heeft daar tweeërlei beteekenis. Ten eerste verstaat men er onder een soort gezelschapsspel en ten tweede wordt er het oefenterrein mee aangeduid.

Gymkhana werd dus oorspronkelijk gespeeld in de heete landen, in de schaduw der hooge palmen. Maar het werd naar Europa overgebracht en met voorliefde beoefend in de koudere streken te midden van koesterenden zonschijn.

Voorals in 't hooggebergte, waar de winter lang regeert, is Gymkhana thans aan de orde van den dag. Het is er het gezelschapsspel

Foto J. Perelman.

GYMKHANA, WEDSTRIJD OP SNEEUWSCHEPPERS.

bij uitnemendheid op ijs- en sneeuwveld. Het ijsvlak moet natuurlijk glad zijn als een gepolijste spiegel, als een stuk geslepen kristal. Meestal is het vierkant van vorm, met bovendien nog een kronkelweg, die buitenom twee hoekpunten verbindt.

Vandaag wordt er groote wedstrijd gehouden. Rondom het terrein staan tal van banken voor de toeschouwers. Wie niet vroegtijdig komt, vindt alle plaatsen reeds bezet. Kort bij den ingang is de muziekkapel opgesteld. Het zonnetje weerkaatst schel in het gepoetste koper der trompetten en glimlacht in het oud-bruin van den gewelfden buik der contra-basviool. De deelnemers zijn alle reeds present. Pratend, lachend, schertsend onderhoudt men zich met elkaar of maakt reeds de ledematen lenig door in allerlei bogen en slingers over 't ijs te zweven.

Daar luidt de bel. Hoera! Men gaat beginnen.

Een wedstrijd met hindernissen. De mededingers hebben een door roode vlaggetjes afgebakenden weg op schaatsen af te leggen. Eerst gaat alles goed. Maar ginds bij de bocht vangen de moeilijkheden reeds aan. Een zak, waarvan de bodem is weggeknipt, ligt op zij tegen den sneeuwwal. Men mag hier niet voorbij, voor men daar doorheen gekropen is. Over hoofd en borst glijdt het ding nog gemakkelijk weg, maar de voeten, de schaatsen haken telkens in het grove linnen vast. Nauwelijks is men den zak voorbij en weer in de vaart gekomen (want het geheel is een tijd-race) of een steile, dubbele trap verspert den weg. Met de schaatsen aan moet men over de met sneeuw glibberig gemaakte treden. Vooral om over 't bovenste puntje te komen, is geen kinderwerk en menige dame gelukt het niet zonder een gil.

Wedstrijd met blinddoek. Met een breeden band voor de oogen moet een heer een grillig kronkelenden weg volgen. Een dame stuurt hem aan een lijn op de wijze, waarop kinderen gewoon zijn paard te spelen. Wat een zoeken, wat een tasten! Merkwaardig is het, hoe weinig stuurgevoel men heeft, zoodra men de schaatsen heeft ondergebonden. Telkens raakt men de kluts kwijt, glijdt tegen den wallekant op en rolt voorover in de sneeuw.

Wedstrijd op sneeuwscheppers. Een der leukste om te zien.

Eenige heeren staan op een rij geschaard. Elk houdt een groot

Foto J. Perelman.

GYMKHANA, VOORZICHTIG, GEEN SPIEGELEI!

Foto J. Perelman.

GYMKHANA. AARDAPPELS LEPELEN.

ten sneeuwschepper in de hand, waarop een dame zit, die zich vasthoudt aan den steel. Op een gegeven teeken starten allen. En wie zijn dame het eerst over de eindstreep brengt, is winnaar.

't Is een koddig gezicht. Precies een wedstrijd van bakkers-knechts, die moeite doen hun gebak het eerst in den oven te schieten. Doch slechts weinigen bereiken het doel. Den meesten valt het kostbaar gebak onderweg van den lepel en 't sliert door de vaart als een vormloos cadetje tegen den sneeuwwal.

Nu wordt het Gymkhana op het sneeuwveld voortgezet.

De slee vervangt de schaats. Bij *ringsteken* en *de wedstrijd met ei en parapluie* komt het vooral aan op zekerheid van hand. De geringste beving doet den ring missen en de kleinste schok over een hobbel, dien men vergat te vermijden, doet het ei uit den lepel wippen en op de sneeuw uiteenspatten tot een grillig gevormde omelette. Gymkha is een prettig spel.

Haal ze hierheen, hen allen, die als Nurken op aarde rondwan-

Foto J. Perelman.

GYMKHANA. BLINDEKOE.

Foto J. Perelman.

GYMKHANA. RINGSTEKEN.

delen: haal ze hierheen, alle klagers en brompotten! Zet hen allen op die bank, waar het goud-witte landschap hen omringt, de vroolijk-blauwe hemel over hen welft, de koesterende zon hen beschijnt, en de opwekkende muziek hun oor streelt met lustige dansen en wijzen. En laat ze daar toekijken, hoe al wat jong en vroolijk is, zich met Gymkhana vermaakt. Zelfs de grootste hypochonder zal voor een oogenblik zijn zwartgalligheid kwijtraken, want zijn lever zal schudden! Daaronder verwed ik mijn hoofd en... 'k zal oud worden als Methusalem.

J. P. D. LOKHOF.

SNEEUW.

Het blauw
wordt grauw.

Het wintersche zonnetje, straks nog zoo licht,
Verbergt met een zuchtjen haar glanzend gezicht,
Tuurt droevig nog even
Door 't wolkige leven,

Lacht

Zonder kracht

Weemoedig zacht,

En schuift dan de nachtzwarde wolkengordijnen
Voor 't aanzicht en doet de bezieling verdwijnen.
Waar 't heel de winterwereld straks mee overgoot
En nog aan 't kale veld een heerlijk aanschijn bood.

Wel blonk

Het op een kalen stronk

En schoot in schuine lijn langs dorre boomen,
En glinsterde op bevrozen stroomen,

Maar tóch deed't kleur

En fleur

En leven aan de dorre wilgen-
toppen komen.

Tóch was het winterweelde,
Als 't flinstrend
Glinstrend

Door de wiggewikte takjes speelde,
Toch deed de winter zomer aan.
Als 't wiegelde op de doode blaën.
Maar náuw is die wellust aan de

oogen ontkomen,

Of blaren en boomen,

En beken en stroomen

En zome —

— rendroomen

Verzwinden,

Verblinden,

En binden

Het veld tot een ijsklomp inéén.

De aard wordt grauwer,

't Lichten flauwer.

Dichte witte vlokken sneeuwen,

Vluchtig, zachte wittighéén

Lijk ontelb're witte meeuwen

Dwarlend door elkander heen.

Opwaarts, neerwaarts heengestrekten

Nu eens stilstaand dan terug,

Schieten ze eensklaps vliegensvlug

Naar de heldre sneeuwendecken,

Die zich langzaam, traag en stug,

Over de aarde heen gaat spreiden.

Telkens komen nieuwe blijde

Vlokken door elkander glijden,

En als vlugge witte vliedren,

Zonder hindren.

Zonder ook elkaar te mijden,

Dwarlen ze altoos ongestoord

Sneller voort.

Dik en dikker wordt de deken,

Groote vlokken, lossen steken

Dekt het de eindloos wijdestreken.

Vult de bleeke

Smalle beken

Met het prachtig winterteeken.

De aarde dekt de wollen vacht

Van den zwarten winternacht.

't Winterzaad ligt opgesloten

Langs de slooten

Vastgestooten,

Tot de warme lentedag

Met zijn heldren zonnelach

't Witte sneeuwveld gaat ontdooien,

De akker met zijn diepe plooiën

Weer het licht aanschouwen mag.

B. TH. SANTEN.